

Column
Atze Boerstra

Atze Boerstra is directeur van adviesbureau bba binnenmilieu en hoogleraar gebouwinstallatie innovatie aan de TU Delft. Hij laat iedere editie zijn licht schijnen over heikele en minder heikele onderwerpen in de installatie-sector.

INSTALL-SPOLIA

Oude gebouwcomponenten elders hergebruiken, dat is het idee als het je hebt over spolia. Het woord kwam recent voorbij in een workshop in Finland met onder andere de Architects' Council of Europe (ACE) aan tafel. Mooie voorbeelden van spolia toepassingen in de bouw? Rond de Middellandse Zee stikt het van de kastelen en landhuizen, die deels opgebouwd zijn uit stenen die ooit speciaal op maat gemaakt waren door de Romeinen en Oude Grieken voor hun wegen, amfiteaters etcetera.

Tijdens de Finse workshop (die met name over het renoveren van monumentale gebouwen ging met aandacht voor energiezuinigheid en binnenklimaat) kreeg ik de vraag of we in de installatiewereld ook vaak met 'installatie-spolia' werkten. Tja. Op zich een goede vraag. Qua dat juist componenten ten behoeve van w- en e-installaties opgebouwd zijn uit hoogwaardig materiaal en kritieke grondstoffen. Ik vertelde kort over het Rijksvastgoed project 'Kantoor vol Afval', maar vertelde ook dat we in zijn algemeenheid in de installatie-sector niet zo 'spolia-minded' zijn. Waarom eigenlijk niet? Waarom doen we relatief weinig met het hergebruiken van installatie-componenten bijvoorbeeld afkomstig uit gebouwen die gesloopt zijn? Misschien omdat installatie-componenten opslaan om veel ruimte vraagt (denk bijvoorbeeld aan 2^e hands luchtkanalen)? Wat mogelijk ook niet echt helpt is dat bepaalde onderdelen als ze ouder zijn dan 10-15 jaar (denk aan pompen en ventilatoren) significant energieonzuiniger zijn dan 'off-the-shelf' nieuwe versies. En dan is er nog het garantieaspect: gaat het om hergebruik, dan is het vaak lastiger om harde garanties te geven op het gebied van toekomstig functioneren dan wanneer alles nieuw is.

Nu circulariteit in de bouw een steeds belangrijker onderwerp wordt is het ondanks genoemde zorgpunten goed om toch wat kritischer naar onszelf te kijken en de vraag te stellen: 'waarom doen we het eigenlijk niet vaker, bij projecten, dat systematisch toepassen van installatie-componenten op leeftijd?'

Consequenties

Stel dat we echt een slag gaan maken met dit onderwerp, wat zijn dan de consequenties? Spoiler-alert: hier en daar zal het best pijn gaan doen. Toeleveranciers zullen proactiever moeten worden als het gaat om het terughalen van 'afgedankte' installatie-componenten van eigen makelarij en het 'remanufacturen' van een en ander. Installateurs en aannemers zullen 'install-spolia loodsden' moeten vrij maken voor opslag van herbruikbare componenten uit donor-gebouwen. En installatie-adviseurs zullen meer inside-the-box moeten gaan denken en moeten accepteren dat er soms duidelijke ontwerpbelemmeringen zijn, omdat er materiaal verplicht hergebruikt wordt. Opdrachtgevers op hun beurt zouden met alternatieve contracten moeten komen, waarin meer ruimte is voor bijvoorbeeld het afwijken op standardeisen. En partijen die richtlijnen en rekentools maken zouden eens hernieuwd na moeten denken over de levensduur-aannames

die we anno 2024 nog steeds hanteren voor verschillende typen installatie-componenten.

Niet of, maar wanneer

Het zal best wennen worden allemaal, maar we zullen er echt aan moeten geloven vrees ik. Hoog tijd om echt een slag te gaan maken, daar waar het gaat om afstappen van de lineaire economie- insteek, ook in de installatie-sectie. Het is niet de vraag of we dit gaan doen, maar eerder wanneer. En degene die snel (sneller dan de rest) schakelt op het thema circulaire installaties, die zal daar op lange termijn voordeel van hebben. Mark my words. Misschien gewoon eens proberen het eerste volgende project, een balletje opgooien over een 'install-spolia' insteek in plaats van business-as-usual? En mocht er dan een hele trits aan tegenwerpen komen à la 'lastig allemaal, dat circulair bouwen en installeren' dan gewoon dit pareren met: 'hergebruik van gebouwcomponenten, dat bestaat al sinds de Romeinen; gewoon een kwestie van doen'. Circulaire installaties. Er wordt veel over gepraat. Hoog tijd voor actie en tastbare resultaten. Met een knipoog naar diezelfde Romeinen, zeg ik: Acta, non verba. Geen woorden, maar daden!